

NO SOM SOLITONS

L'home que seu a la meua esquerra amaga darrere d'una aparença senzilla la gran saviesa dels qui saben enriquir-se en les cruïlles de camins, en comptes d'optar per una sola de les direccions possibles. El 1981 va rebre el premi Nobel de química, però avui més aviat ens parla d'alquímia, d'alquímia de les paraules i dels sentiments. Es diu Roald Hoffmann i avui ens llegeix els seus poemes. Presenta un llibre titulat *Catalista*, on es recullen versions en castellà d'alguns dels seus versos –també n'hi ha de traduïts al català, per Ramon Carbó-Dorca, i publicats a la *Revista de Girona*.

Hoffmann va compartir el premi Nobel amb Kenichi Fukui pels seus treballs sobre la conservació de la simetria orbital. A molts els sorprendrà que la mateixa persona escrigui poemes. Però darrere de cada descobriment en química hi ha una extraordinària creativitat. Hoffmann ho explica en el llibre *Chemistry Imagined*. Allà compara química i poesia i els seus mètodes. Parla d'un poema de William Blake, "Songs of Innocence", i en reproduïx el manuscrit. El poeta ha escrit, guixat, reescrit, guixat allò que havia suplert les guixades anteriors... Sense comparar els mots que no veiem perquè la seva pròpia ment els guixava abans no passessin al paper. Blake cerca el mot adient i corregeix una i altra vegada.

Setanta-cinc anys després de Blake, Dmitri Mendeleiev també va voler posar ordre. En aquest cas es tractava dels elements químics. Els alineava i els separava, els agrupava d'una forma i, insatisfet, els arregljava d'una altra manera. També els seus apunts estan plens de guixades i ratlles. Fins que, com Blake, va trobar l'ordre correcte, la figura harmònica.

Hoffmann ens ve a dir, doncs, que en poesia i en ciència es treballa amb elements –paraules o àtoms– i es busca l'ordre adequat, la composició que respon a una realitat, sigui aquesta l'explicació del comportament de la matèria o la plasmació dels nostres sentiments. Per això, també és lògic que Hoffmann, un

dels creadors del mètode que permet predir teòricament quines molècules reaccionaran entre si i quines no, també hagi esmerçat moltes hores a estudiar quines paraules encaixen i quines no, quines frases acaben tenint sentit i quines formen un conjunt incompatible amb la nostra experiència o el nostre raonament. Hoffmann aprofita conceptes científics per compondre alguns poemes, però la química està més present en les seves obres com a inspiradora d'una forma de veure el món, com a entrenadora de la capacitat d'observar, que no pas en els mots concrets. És cert que compon un "Oligopoema" on es dol del tedi de la uniformitat. "Propilè./ propilè.../

Com evitar/ aquest avorriment/ d'aparellar-se/ amb idèntics/ companys?" O que per explicar-nos el comportament dels gasos i la llibertat de moviment de les molècules que els formen se li acut un símil esportiu: "...és jai/ alai en el calent frontó molecular...".

Però, sobretot, ens recorda que no estem aïllats. En el poema "Tsunami", del recull *Solitó*, defineix aquest darrer terme. Correspon a una singularitat, una ona en moviment que es desplaça en una sola direcció, sense deformació ni esmorteïment.

I ens explica: "Els solitons passen/ uns a través/ dels altres/ impertorbats." Però a la receptora del poema li diu: "Tu ets una ona; en/ els teus ulls m'enfonso/ amb gran delit./ No som solitons./ no podem pas travessar-nos/ inalterats." Els humans, doncs, interactuem com molècules, fem sorgir d'aquests encontres frases i sentiments. De vegades, les anomenades ciències i lletres actuen com a solitons, avancen en una direcció, passen una al costat de l'altra, ignorant-se. Hi ha, per sort, personatges com Hoffmann, que igualen les fases de les ones per fer-les coincidir, que ens ensenyen que la riquesa prové de la interacció. Potser encara més: ens mostren que és absurd intentar evitar aquesta interacció.

XAVIER DURAN

«DE VEGADES, LES ANOMENADES CIÈNCIES I LLETRES ACTUEN COM A SOLITONS, AVANCEN EN UNA DIRECCIÓ, PASSEN UNA AL COSTAT DE L'ALTRA, IGNORANT-SE. HI HA, PER SORT, PERSONATGES COM HOFFMANN, QUE ENS ENSENYEN QUE LA RIQUESA PROVÉ DE LA INTERACCIÓ»

Químic i periodista científic. Director del programa *Medi Ambient* (TV3)

OBSERVATORI DE LA COMUNICACIÓ CIENTÍFICA

www.upf.edu/occ
occ@upf.edu

L'Observatori de la Comunicació Científica (OCC) és un Centre Especial de Recerca vinculat als Estudis de Periodisme de la Universitat Pompeu Fabra (UPF, Barcelona), creat l'any 1994 gràcies a una iniciativa conjunta entre el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya i la UPF. El centre està especialitzat en l'estudi i anàlisi de la transmissió del coneixement científic, mèdic i tecnològic a la societat.

Direcció: Vladimir de Semir

Subdirecció: Gemma Revuelta

Direcció acadèmica: Dr. Josep Maria Casasús

Subdirecció acadèmica: Dr. Lluís Codina

Consell de Govern:

President: Dr. Jaume Guillaumet (UPF) • Secretària: Dra. Montserrat Quesada (UPF) •

Vocals: Dr. Jordi Camí (IMIM-UPF), Dr. Ricard Guerrero (UB), Dr. David Jou (UAB)

FORMACIÓ

- Màster en Comunicació Científica (www.upf.es/idec/masters/mcc.htm)
Especialitats:
 - Comunicació mèdica
 - Medi ambient i biotecnologia
 - Museologia científica
 - Divulgació científica a la TV: documentals i reportatges
- Curs de divulgadors de ciència (www.rubes.es/cursos/divulgadores)
- Seminaris de formació en comunicació científica, mèdica i de crisi

INVESTIGACIÓ

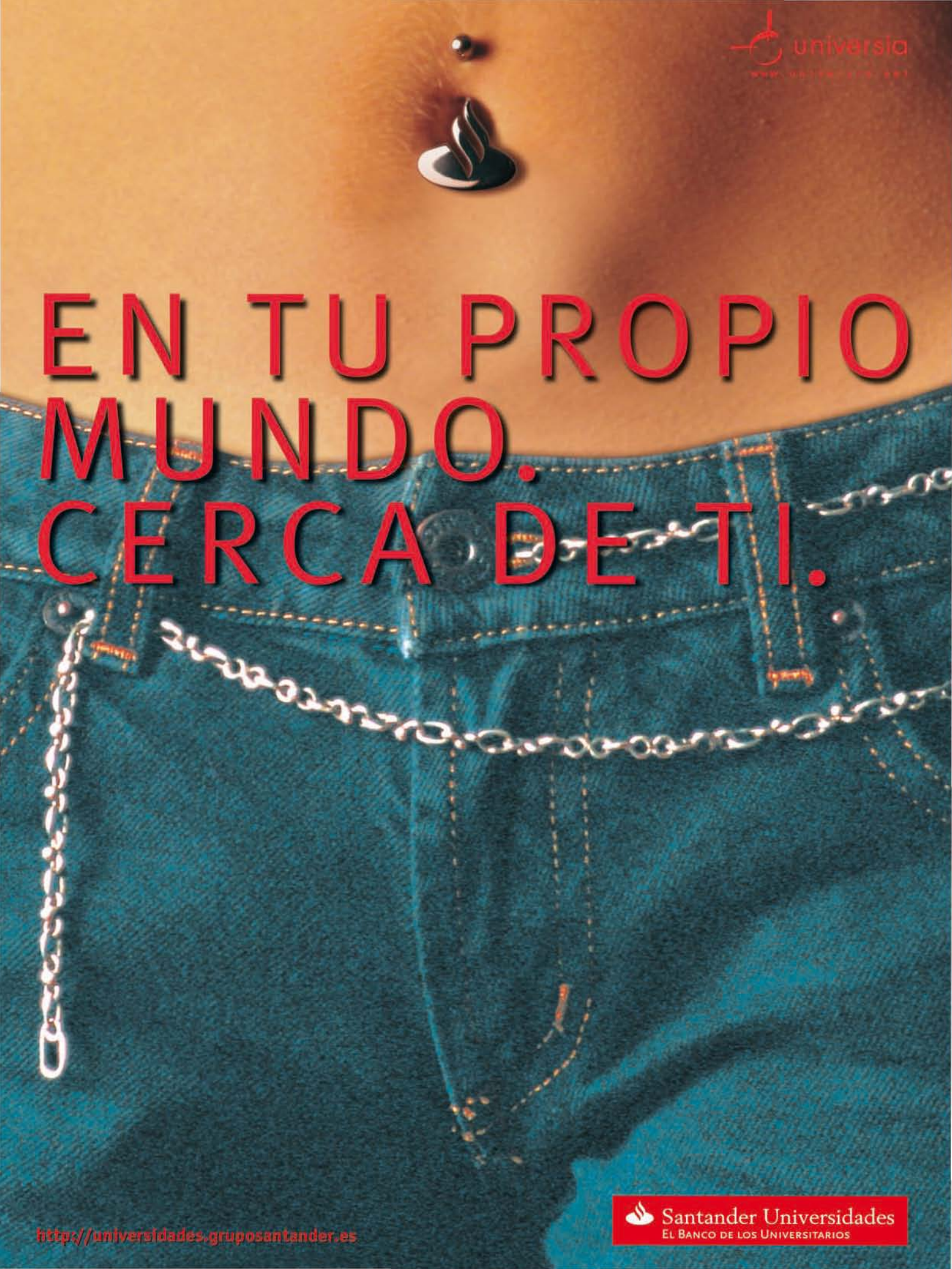
Un equip pluridisciplinari d'investigadors (periodistes, biòlegs, metges, lingüistes, documentalistes, historiadors, etc.) participa en les diferents línies de investigació de l'OCC: comunicació científica; comunicació de crisi; comunicació científica i representació del coneixement; periodisme especialitzat en ciència i tecnologia; anàlisi del discurs; salut i medicina a la premsa diària; relació entre revistes científiques i mitjans de comunicació; història de la comunicació i la divulgació científica; percepció social de la ciència; gènere i ciència a través dels mitjans de comunicació, promoció de vocacions científiques, etc.

PUBLICACIONS

- *Informe, Cuadernos y Tendencias Quiral (medicina y salud en la prensa diaria)*: www.quiral.org
- *Quark, Ciencia, Medicina, Comunicación y Cultura*: www.imim.es/quark/
- *Biomedía*: www.biomed.net/biomedia
- *Magazine Alzheimer*: www.fundacioace.com/magazinalzheimer

XARXES I ENTITATS EN LES QUALS PARTICIPA

- European Network of Science Communication Researchers and Teachers (ENSCORT): www.ucl.ac.uk/sts/enscot/
- The International Network of Public Communication of Science and Technology (PCST): www.pcstnetwork.org
- Task Group on Public Perceptions of the European Federation of Biotechnology: <http://www.efbpublic.org>
- The World Technology Network: <http://www.wtn.net>
- Xarxa Internacional d'Estudis del Discurs (UPF): www.upf.es/dtf/xarxa/pral.htm
- Estratègies i Nous Productes de Divulgació de la Ciència i la Tecnologia (Universitat de Poitiers, França): www.univ-poitiers.fr
- Observatori de Bioètica i Dret (UB): www.ub.es/fildt/bioetica.htm
- Infancia y medio ambiente (INMA): www.infanciaymedioambiente.org
- Institut de Lingüística Aplicada (IULA): www.iula.upf.es

EN TU PROPIO
MUNDO.
CERCA DE TI.